

Kobber-historie med punktum midt i Horsens

Årbog fra »Den gamle By« i Århus når også omkring Horsens

Selv om »Den gamle By« ligger i Århus, kan købstads-museet trække tråde til mange andre byer i landet. Bl.a. Horsens.

Byen indtager en væsentlig rolle i en af de største artikler i 1990-årbogen fra »Den gamle By«. Godtnok lyder overskriften på artiklen »Kobberkedler fra Haraldskær - Historien om en metalvarefabrik«, og godtnok starter denne historie på godset Haraldskær ved Vejle. Men punktummet sættes i Nørregade i Horsens, endda så sent som i 1985.

Skribenten er en af museets tidligere medarbejdere, cand. mag. Thøger Irminger Pedersen. Anledningen er et par store kobberkedler, »Den gamle By« fik i 1988. De har

inspireret til en grundig undersøgelse af den store produktion af kobbertøj, som startede på Haraldskær.

Det skete i 1740'erne. I begyndelsen uden større succes. Lidt mere hold kom der på tingene, da Horsens-matadoren Gerhard de Lichtenberg for en tid overtog både gods og kobberværk. Han havde penge til at komme over den vanskelige start-periode, og frem til 1830'erne var der en jævn produktion.

Købte fabrikken

Så var der igen problemer, og igen kom redningen fra Horsens. Her lå Kedelfører-kompagniet, siden 1764 hovedkvarter for de hollandske kobberhandlere, som mere el-

ler mindre havde privilegium på forhandling af kobber i Danmark. Kedelfører-kompagniet købte i 1839 Haraldskær Kobber- og Hølefabrik og fortsatte produktionen her til 1860'erne.

Da mistede kompagniet sine privilegier, samtidig med at kobbertøjet blev mere eller mindre udkonkurreret. Fabrikken i Haraldskær blev solgt og overgik til papir-produktion.

De fleste af de hollandske kobberhandlere forlod Horsens. Tilbage blev bl.a. F. Van De Reydt, som fortsatte driften af kompagniets blyvalseværk - en virksomhed, der eksisterede til 1985, sidst under navnet Horsens Blyvalseværk og Metalforretning.

Gården til Nørregade 15, også fotograferet sidst i 1800-tallet. Til venstre den katolske kirke, som modtog betydelig støtte fra de hollandske kobberhandlere i byen.

bogen fra »Den gamle By«. Blandt den 187 sider store bogs andre artikler er beretningerne om »Elastolin- og lineol-soldater til det danske marked«, »Århundredets bal« og den fortsatte historie om det gamle Helsingør Theater, som nu står i »Den gamle By«. Og så man kan læse om en af de meget store opgaver,

som forestår. Museet har fået overladt den 300 år gamle »Møntmestergården«, som i 1944 blev nedtaget i Borgergade i København. Siden har den ligget »på magasin«. Nu har »Den gamle By« fået bygningen overladt på den betingelse, at en genopbygning påbegyndes inden fem år. »Møntmestergården« er så

pragtfuldt et bygværk, at det skal placeres på Store Torv, lige ved siden af »Borgmestergården«, museets allerførste bygning. Men arbejdet er kostbart, og »Den gamle By«s direktør Erik Kjersgaard håber, at man kan skabe national interesse for projektet. (ch-r)